

2018-11-27

TJÄNSTESKRIVELSE
Dnr ÄLN 2018/166

Äldrenämnden

Specifik hemtjänstutbildning i Nacka kommun

Förslag till beslut

Äldrenämnden beslutar att inte anordna en specifik hemtjänstutbildning.

Sammanfattning av ärendet

Kompetensförsörjning inom vård och omsorg är en stor utmaning både nationellt och i Nacka kommun. Det är av yttersta vikt att utbildningar inom vård- och omsorg säkerställer att både dagens och framtidens behov av kompetens tillgodoses. Personalen behöver ha rätt kompetens för att kunderna ska få hjälp med hög kvalitet. På statlig nivå pågår utredningar kring utbildning inom vård- och omsorg. IVO har ännu inte fastställt vilka utbildnings och kompetenskrav de kommer att ställa på personal inom hemtjänst. Äldreenhetens bedömning är därför att avvakta dessa resultat och under tiden främja samarbetet mellan anordnare av hemtjänst och anordnare av vuxenutbildningar.

Ärendet

Äldrenämnden har gett social- och äldredirektör i uppdrag att utreda om Nacka kommun bör anordna en specifik hemtjänstutbildning. Bakgrunden till uppdraget är att kompetensförsörjningen inom hemtjänsten är en stor utmaning för hemtjänstanordnarna.

Seniorers ökade behov av kompetens

Antalet äldre med hemtjänst kommer att öka med ca 90 procent till 2035. I oktober 2017 var det 605 nackabor, 419 kvinnor och 186 män som ingick i målgruppen ”kunder i ordinärt boende med stort stödbehov”¹. Kunderna hade i genomsnitt 67 timmar hemtjänst per månad. Kunder i ordinärt boende med stort stödbehov är ofta helt beroende av stöd med ADL. Kvaliteten på hemtjänsten har en stor betydelse för både kundernas hälsa och välmående. Dock har andelen som upplever att personalen utför sina arbetsuppgifter mycket eller ganska bra minskat med sju procent, andelen som har förtroende för alla eller flertalet i personalen har minskat med sex procent mellan 2014 och 2018.² Det är en starkare nedåtgående trend för kvinnorna än för männen. I dialoger med äldreenhetens handläggare har det framkommit att ett återkommande problem är att

¹ Hur möter vi den demografiska utvecklingens utmaningar?- Nacka äldrevänlig kommun rapport (ÄLN 2015/241)

² Socialstyrelsen och Sveriges kommuner och landsting – Öppna jämförelser äldreomsorg 2018.

kunder har svårt att kommunicera med hemtjänstpersonal på grund av personalens bristande kunskaper i det svenska språket.

Kompetensförsörjningen inom hemtjänsten är en nationell utmaning

Kompetensförsörjning inom vård- och omsorg är en stor utmaning i hela landet. Det pågår flera nationella utredningar kring yrket undersköterska som syftar till att nationellt reglera vilken utbildning och vilken kompetens som ska krävas för undersköterskor. Dessa utredningar ska presenteras kring årsskiftet. Som ett led i att försöka öka attraktiviteten inom yrkesområdet har SKL och Kommunal har kommit överens om att införa kompetenskrav för yrket vårdbiträde. Ett vårdbiträde ska ha läst 800 poäng inom vård- och omsorg på gymnasial nivå.

Tillståndspliktig verksamhet från 2019

Från och med första januari 2019 kommer hemtjänst vara en tillståndspliktig verksamhet. Detta innebär att alla hemtjänstföretag måste ansöka om tillstånd från Inspektionen för vård och omsorg (IVO) för att få driva hemtjänst. IVO kommer även att genomföra tillsyn av hemtjänstverksamheter. Tillsynen innefattar bland annat att undersöka om personalen har tillräcklig kompetens för uppdraget. IVO har ännu inte definierat vilken kompetens som kommer att krävas av personalen.

Vad gäller i Nacka kommun?

Auktorisationsvillkoren för kundvalet hemtjänst, ledsagning och avlösning i Nacka kommun anger att godkänd utbildning för omsorgspersonal är vård och omsorgsutbildning på gymnasial nivå om 1400 poäng. Vilket är i linje med Socialstyrelsens rekommendationer för att arbeta som undersköterska. Vidare anger villkoren att 50% av personalen behöver uppnå nivån på 1400 poäng.

Hur ser hemtjänstanordnarna på kompetensförsörjningen?

Två möten har genomförts med hemtjänstanordnarna gällande kompetensförsörjning, ett i maj 2017 och ett i november 2018. Anordnarna upplever att för få arbetssökande har 1400 poäng och att det är svårt att efterleva villkoren i kundvalet. De upplever även att arbetssökande som genomgått en vård- och omsorgsutbildningen många gånger inte har tillräckliga kunskaper för hemtjänstarbetet, att kunskapen kring hur arbetet ska genomföras rent praktiskt hos kunden saknas. Många här även bristande kunskaper i svenska språket. Vid mötet 2017 önskade anordnarna att Nacka kommun inför en specifik hemtjänstutbildning som på ett bättre sätt matchar deras önskemål.

Vid mötet i november 2018 medverkade kommunens rektor för kommunal vuxenutbildning. Rektor informerade om att det finns flera sätt att anpassa utbildningen så att den bättre matchar både elevernas och hemtjänstanordnarnas behov. Bland annat går det att läsa omvårdnadsprogrammet som en lärlingsutbildning. En av hemtjänstanordnarna hade goda erfarenheter av lärlingsutbildning från deras verksamheter i Stockholm Stad. En fördel med denna utbildningsform är att anordnarna får kompensation av utbildningsanordnaren för det extra arbete det medför att ta emot en elev under en längre tid. Vid kommande anordnarmöte för hemtjänsten kommer anordnare inom vuxenutbildningar bjudas in. Tanken är att en föra en dialog om utbildningens innehåll, både teoretiskt och praktiskt. Hemtjänstanordnarna har då möjlighet att framföra vilken kompetens de upplever att eleverna saknar efter avslutad utbildning. En dialog ska även föras med hemtjänstanordnarna och

utbildningsanordnarna kring möjligheter att öka antalet APL (arbetsplatsförlagt lärande) platser hos hemtjänstverksamheter. Det ger en större möjlighet för eleverna att lära sig mer om hemtjänstarbetet under utbildningens gång. Särskild kontakt planeras med anordnare av lärlingsutbildning för samarbete med hemtjänstanordnarna. Att ta emot lärlingselever innebär ökade möjligheter till personalförsörjning då eleven får en gedigen erfarenhet och kunskap i hemtjänstarbetet.

Vilka regler gäller för kommunal vuxenutbildning?

Skolverket har definierat kursplaner som gäller för gymnasieutbildningar. I kursplanerna finns centrala innehåll fastställda samt kopplade kunskapskrav. En lärare kan göra vissa inriktningar i sin undervisning så länge kursplanen följs. Det går att välja olika inriktningar genom vissa valbara kurser. Kommuner får endast finansiera gymnasieutbildningar som följer Skolverkets kursplaner. Kommunlagen ger bara möjlighet för kommuner att bekosta kommuninvånarens gymnasiestudier. I Nacka kommun har alla kommuninvånare rätt att studera på komvux på gymnasienivå oavsett tidigare utbildning. Den möjligheten finns inte i alla kommuner. Det finns cirka 10 komvux anordnare av vård och omsorgsutbildning med inriktning äldreomsorg. De har även vårdbiträdesutbildning och svenska för invandrare (SFI).

Kan Nacka kommun ordna en specifik hemtjänstutbildning?

Då gymnasieutbildningar måste följa Skolverkets kursplaner är det inte möjligt för Nacka kommun att ordna en specifik hemtjänstutbildning med finansiering inom ramen för komvux. Flera anordnare av vuxenutbildning utför även uppdragsutbildningar. Dessa utbildningar utformas i samråd med uppdragsgivaren. Om uppdragsutbildningen följer Skolverkets kursplan kan den ge rätt till gymnasiepoäng, annars inte. Det är uppdragsgivaren som betalar utbildningen och grundtanken är att uppdragsgivaren även ska betala lön till medarbetare som går utbildningen. En uppdragsutbildning berättigar inte till studiestöd från Centrala Studienämnden (CSN).

Om Nacka kommun ska anordna en specifik hemtjänstutbildning med ett innehåll som inte följer Skolverkets kursplaner skulle det kunna ske som en uppdragsutbildning. Då denna utbildning inte skulle ge rätt till studiestöd från CSN skulle elever utan anställning ha begränsade möjligheter att genomföra utbildningen. Elevernas möjligheter till arbete efter studier begränsas då de endast blir behöriga att arbeta inom hemtjänsten i Nacka kommun. Troligen skulle främst medarbetare som redan har en anställning på ett hemtjänstföretag i Nacka vara intresserade av utbildningen.

Äldrenehetsens bedömning

Det är av yttersta vikt att utbildningar inom vård- och omsorg säkerställer att både dagens och framtidens behov av kompetens tillgodoses. Personalen behöver ha rätt kompetens för att kunderna ska få hjälp med hög kvalitet. På statlig nivå pågår utredningar kring utbildning inom vård- och omsorg. IVO har ännu inte fastställt vilka utbildnings och kompetenskrav de kommer att ställa på personal inom hemtjänst. Äldrenehetsens bedömning är därför att avvakta dessa resultat och under tiden främja samarbetet mellan anordnare av hemtjänst och anordnare av vuxenutbildningar.

Ekonomiska konsekvenser

Förslaget innebär inga ekonomiska konsekvenser.

Konsekvenser för barn

Förslaget innebär inga konsekvenser för barn.

Ann-Sophie Holgersson
Enhetschef
Äldreenheten

Sofia Rooth Andersson
Planerare/utvecklare
Äldreenheten